

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-53-86>

УДК 336.13

Тимошенко Марина Вікторівна

кандидат технічних наук,
доцент кафедри фінансів, обліку та банківської справи,
Державний вищий навчальний заклад
«Приазовський державний технічний університет»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0288-9750>

Maryna Tymoshenko

State Higher Education Institution “Pryazovskyi State Technical University”

**ФІСКАЛЬНА СТІЙКІСТЬ
В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ****FISCAL SUSTAINABILITY IN THE CONTEXT
OF EUROPEAN INTEGRATION**

Анотація. У статті аналізується роль середньострокового бюджетного планування як важливого інструменту забезпечення фінансової стійкості та ефективного управління державними фінансами в Україні. Встановлено, що середньострокове бюджетне планування дозволяє узгоджувати стратегічні цілі з бюджетними можливостями, підвищуючи передбачуваність та стабільність бюджетної політики. Обґрунтовано необхідність проведення реформ для забезпечення фінансової стабільності, зокрема зниження залежності від зовнішніх запозичень, оптимізації державних витрат та впровадження ефективних фінансових стратегій. Встановлено, що успішна реалізація середньострокового бюджетного планування є критично важливою для стабільності економіки України та її інтеграції в європейську економічну систему в умовах сучасних глобальних викликів.

Ключові слова: середньострокове бюджетне планування, фінансова стійкість, державний борг, дефіцит бюджету, інфляція, євроінтеграція, бюджетна політика.

Summary. The article analyzes the role of medium-term budget planning as an important tool for ensuring fiscal sustainability and effective management of public finances in Ukraine. It has been established that medium-term budget planning allows you to align strategic goals with budget opportunities, increasing the predictability and stability of budget policy. In the process of implementing medium-term budget planning, the main challenges are the need to change the budget culture, improve the skills of civil servants, and improve monitoring of the implementation of budget programs. In particular, in 2023, a significant increase in the budget deficit was recorded and reaching 5.5% of GDP, inflation in 2023 amounted to 22.3%. The dynamics of public debt also indicate serious risks to fiscal sustainability – there is a significant increase in debt obligations – there is a significant increase in debt obligations – in 2024, Ukraine's external debt reached 30 billion US dollars, which is 15% more than in the previous year. In addition, external debt traditionally exceeds internal debt, which emphasizes Ukraine's dependence on international creditors. It is emphasized that against the background of these negative processes, the prospects for Ukraine's European integration will significantly increase due to the introduction of medium-term budget planning due to an increase in the level of compliance with EU requirements regarding fiscal discipline and transparency of the budget process. It is accented that medium-term budget planning will allow governments to effectively manage financial resources, minimize the risks of budget deficits and debt burdens, and adapt budget policies to the high degree of turbulence in the external economic environment. The article substantiates the need for reforms to ensure fiscal stability, in particular, reducing dependence on external borrowing, optimizing public spending, and implementing effective fiscal strategies. It has been established that the successful implementation of medium-term budget planning is critically important for the stability of the Ukrainian economy and its integration into the European economic system in the face of modern global challenges.

Keywords: medium-term budget planning, fiscal sustainability, public debt, budget deficit, inflation, European integration, budgetary policy.

Постановка проблеми. Фінансова стійкість є однією з основних умов економічної стабільності та розвитку держави, особливо в умовах інтеграції у Європейський Союз. Під фінансовою

стійкістю розуміється здатність держави забезпечувати стабільність своїх фінансів, ефективно управляти державним бюджетом та підтримувати баланс між доходами та витратами протягом

тривалого часу. Враховуючи, що бюджет є основним інструментом економічної політики, його здатність забезпечити фінансову стабільність на довгострокову перспективу має критичне значення для розвитку країни.

Актуальність питання фінансової стійкості зростає в контексті євроінтеграції, оскільки для успішної інтеграції в європейську економічну спільноту необхідно виконувати низку вимог, серед яких – стабільність державних фінансів, підвищення ефективності бюджетного управління та забезпечення збалансованості державних фінансів. Європейський Союз висуває до кандидатів високі вимоги щодо фінансової дисципліни, що вимагає від України адаптації своїх бюджетних процедур, впровадження практик середньострокового бюджетного планування та досягнення фінансової стійкості [1].

Середньострокове планування державного бюджету є важливим інструментом для забезпечення фінансової стійкості, оскільки дозволяє урядам здійснювати ефективне управління фінансовими ресурсами, мінімізувати ризики бюджетних дефіцитів та боргових навантажень, а також адаптувати бюджетні політики до нових економічних умов. У контексті євроінтеграції це особливо важливо, оскільки Україні потрібно виконувати європейські вимоги щодо обмеження бюджетних дефіцитів та забезпечення стабільності фінансової системи [2].

Забезпечення фінансової стійкості в умовах євроінтеграції є не лише економічною, але й політичною задачею, оскільки це забезпечує надійний фундамент для успішної інтеграції в ЄС. Структурні реформи, ефективне управління державними фінансами та середньострокове планування бюджету є важливими умовами, які дозволяють державі забезпечити фінансову стійкість, сприяти сталому розвитку та наближенню до стандартів європейської економічної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій у сфері фінансової стійкості в контексті євроінтеграції України показує значний інтерес до різних аспектів фінансової політики, управління державним бюджетом та забезпечення економічної стабільності в умовах інтеграційних процесів. У закордонних дослідженнях розглядаються питання адаптації фінансових політик до стандартів Європейського Союзу, що є важливим для країн, які прагнуть вступити до ЄС. F. Amtenbrink вивчає роль демократичних механізмів управління державними фінансами, наголошуючи на значенні прозорості та інституційної стійкості для забезпечення довгострокової фінансової стабільності [3]. H. Saidi розглядає зв'язок між фінансовими реформами та економічним зростанням у країнах ЄС, підкреслюючи, що швидкі фінансові

коригування можуть негативно вплинути на зростання, якщо не супроводжуються структурними реформами [4].

P. Liargovas та V. Pilichos досліджували вплив фінансових політик на економічне зростання в країнах ЄС і встановили, що високий рівень інституційної стійкості є ключовим фактором успішної інтеграції до Європейського Союзу [5]. B. Martin наголошує на важливості середньострокового планування в фінансовій політиці для забезпечення сталого економічного зростання, особливо для країн, що вступають до ЄС [6].

H. Glebocki Keefe та R. Nepp. аналізували фінансові механізми в єврозоні, зазначаючи важливість розробки стратегій, які забезпечать сталий розвиток у рамках євроінтеграції [7]. Разом з тим, F. Figueira та R. Espinoza вивчають фінансову інтеграцію в єврозоні, акцентуючи необхідність створення спільних фінансових механізмів, що дозволять країнам досягти стабільного економічного розвитку [8].

Аналіз досліджень фінансової стійкості в контексті євроінтеграції України також свідчить про значну увагу до необхідності адаптації національних бюджетних практик до стандартів Європейського Союзу. Зокрема, O. Borzenko та A. Hlazova акцентують увагу на впровадженні середньострокового бюджетного планування як важливому елементі досягнення фінансової стійкості для країн-кандидатів на вступ до ЄС [9]. Дослідження O. Shnyrkov зосереджено на моделі фінансової стійкості в контексті економічної інтеграції України в ЄС, зазначаючи, що досягнення фінансової стійкості потребує комплексного підходу, включаючи управління державним боргом, оптимізацію податкової системи та посилення контролю за державними видатками [10].

Публікації A. Vorovuk підкреслюють важливість фінансової стійкості в процесі євроінтеграції, зокрема у контексті виконання критеріїв Маастрихтської угоди. Науковець наголошує на необхідності удосконалення механізмів середньострокового бюджетного планування для забезпечення прозорості у використанні бюджетних коштів [11]. Дослідження Y. Kharazishvili вказує на важливість розвитку інститутів управління бюджетом і впровадження програмно-цільового методу планування для оптимізації бюджетних видатків та досягнення фінансової стійкості в Україні в умовах євроінтеграції [12].

Таким чином, останні дослідження фінансової стійкості в контексті євроінтеграції України зосереджуються на кількох ключових аспектах: впровадженні середньострокового бюджетного планування, реформах податкової системи, оптимізації державних витрат та адаптації до європейських стандартів фінансового управління, що є важливими для досягнення фінансової стабільності та

фіскальної стійкості країни на шляху до успішної євроінтеграції.

Метою дослідження є аналіз та оцінка впровадження середньострокового бюджетного планування в Україні, його впливу на фіскальну стійкість держави та фінансову стабільність в умовах євроінтеграції. Дослідження також спрямоване на виявлення ключових викликів і переваг, пов'язаних із впровадженням СБП, а також на формулювання рекомендацій щодо вдосконалення процесів бюджетного планування та управління державними фінансами для досягнення економічної стабільності та сталого розвитку України в умовах глобальних економічних і політичних змін.

Виклад основного матеріалу дослідження. Середньострокове бюджетне планування (СБП) є важливим інструментом фінансової стратегії України, який сприяє фіскальній стійкості та ефективному використанню державних ресурсів. Воно забезпечує узгодженість стратегічних цілей із бюджетними можливостями, підвищуючи передбачуваність та стабільність бюджетної політики.

Відновлення СБП на державному рівні відбулося у 2023 році, а в червні 2024 року уряд затвердив бюджетну декларацію, що визначає ключові напрями податкової, митної та соціальної політики на період 2025–2027 років. У цьому ж році розпочато активну підготовку місцевих бюджетів, і понад 660 фахівців громад взяли участь у інформаційних сесіях щодо прогнозування місцевих фінансів із використанням ІАС «LOGICA» [13].

Міністерство фінансів України визначило впровадження СБП одним із пріоритетів 2024 року. У цьому процесі воно співпрацює з Групою радників з питань державних фінансів, Міжнародним валютним фондом та експертами програми SIGMA, що допомагає вдосконалити методіку бюджетного планування та механізм оглядів витрат [15].

Міжнародний досвід свідчить, що середньострокові плани розробляються на період від одного до п'яти років. Основними їх перевагами є чітко сформульовані цілі та пріоритети бюджетної політики, що сприяють економічній стабільності та зростанню. Проте аналіз планових та фактичних показників доходів, витратків і дефіциту бюджету України за 2017–2022 роки виявив суттєві розбіжності, що вказує на необхідність подальшого вдосконалення процесів бюджетного планування.

Додатковий виклик для СБП спричинила пандемія COVID-19, яка вимагала швидкого реагування на кризові явища. В умовах глобальних економічних потрясінь виникла потреба у розробці гнучкіших механізмів бюджетного планування, здатних враховувати ризики та забезпечувати економічну стабільність.

Основними перевагами середньострокового бюджетного планування є покращення прогнозованості бюджетних процесів, оптимізація розподілу ресурсів та підвищення відповідальності державних органів за прийняті фінансові рішення. Запровадження цього підходу сприяє точнішому прогнозуванню доходів і витратків, дозволяючи ефективніше спрямовувати бюджетні ресурси на пріоритетні напрями розвитку країни [16].

Впровадження середньострокового бюджетного планування (СБП) в Україні супроводжується низкою викликів, серед яких ключовими є необхідність зміни бюджетної культури, підвищення кваліфікації державних службовців і забезпечення належного моніторингу виконання бюджетних програм. Формування нових підходів до управління державними фінансами вимагає системного реформування та адаптації кращих міжнародних практик (Рис. 1).

Разом із тим, впровадження СБП відкриває значні перспективи. Успішна реалізація цього підходу стане важливим кроком на шляху до європейської інтеграції, адже він відповідає вимогам ЄС щодо фіскальної дисципліни та прозорості бюджетного процесу. Завдяки середньостроковому плануванню Україна зможе ефективніше управляти фінансовими ресурсами, підвищувати передбачуваність економічної політики та сприяти стабільному розвитку держави.

Впровадження СБП дозволяє точніше прогнозувати доходи та витатки, що є критично важливим у контексті високого рівня державного боргу та необхідності забезпечення його обслуговування без надмірного навантаження на економіку.

Аналіз динаміки державного боргу України в контексті євроінтеграції показує значне зростання боргових зобов'язань країни, що має важливі наслідки для фіскальної стійкості та фінансової стабільності. Якщо у 2009 році обсяг боргу становив 316,9 млрд грн, то у 2024 році він перевищив 6 981,0 млрд грн, що вказує на понад 22-кратне збільшення. Найбільші темпи зростання зафіксовані у 2014 році (+88,4%) та 2022 році (+52,4%), що пов'язано з політичною та економічною кризою, війною та необхідністю залучення додаткових ресурсів для підтримки державного сектору. Зовнішній борг традиційно перевищував внутрішній, що свідчить про значну залежність України від міжнародних кредиторів. У 2014 році зовнішній борг становив 611,7 млрд грн, а в 2024 році – вже 5 048,5 млрд грн. Внутрішній борг зростав більш помірними темпами, у 2023 році він становив 1 656,5 млрд грн, що майже вдвічі менше за зовнішній борг (Табл. 1).

Серед ключових тенденцій варто відзначити різке зростання боргового навантаження у кризові періоди. Зокрема, у 2014–2015 роках зростання боргу було спричинене макроекономічною нестабільністю та девальвацією гривні,

Рисунок 1 – Ключові аспекти середньострокового бюджетного планування (СБП) в Україні

Джерело: [14]

Таблиця 1 – Державний борг України (млрд грн)

Дата	Загальний борг (млн грн)	% зміни	Зовнішній борг (млн грн)	Внутрішній борг (млн грн)
31.12.2009	316 884,6	-	211 751,7	105 132,9
31.12.2010	432 235,4	36.4%	276 745,6	155 489,8
31.12.2011	473 121,6	9.5%	299 413,9	173 707,7
31.12.2012	515 510,6	9.0%	308 999,8	206 510,7
31.12.2013	584 114,1	13.3%	300 025,4	284 088,7
31.12.2014	1 100 564,0	88.4%	611 697,1	488 866,9
31.12.2015	1 572 180,2	42.9%	1 042 719,6	529 460,6
31.12.2016	1 929 758,7	22.7%	1 240 028,7	689 730,0
31.12.2017	2 141 674,4	11.0%	1 374 995,5	766 678,9
31.12.2018	2 168 627,1	1.3%	1 397 217,8	771 409,3
31.12.2019	1 998 275,4	-7.9%	1 159 221,6	839 053,8
31.12.2020	2 551 935,6	27.7%	1 518 934,8	1 033 000,8
31.12.2021	2 671 827,6	4.7%	1 560 230,0	1 111 597,6
31.12.2022	4 071 683,1	52.4%	2 610 945,6	1 460 737,5
31.12.2023	5 519 483,9	35.6%	3 862 987,6	1 656 496,3
31.12.2024	6 980 964,9	26.5%	5 048 475,3	1 932 489,6

Джерело: [14]

а у 2022–2023 роках – військовими діями та активним залученням міжнародної фінансової допомоги. Винятком є 2019 рік, коли спостерігалось зниження боргу на 7,9% через ревальвацію гривні та часткове погашення зобов'язань.

Фіскальна стійкість України в умовах євроінтеграції вимагає значних зусиль для зменшення залежності від зовнішніх кредиторів та зміцнення внутрішніх фінансових ресурсів. Традиційно зовнішній борг перевищував внутрішній, що створювало додаткові ризики для економіки в разі коливань на міжнародних фінансових ринках або змін валютних курсів. Поглиблена інтеграція в європейську економічну та фінансову систему потребує від України впровадження ефективних механізмів для залучення внутрішніх ресурсів з метою фінансування розвитку.

В умовах євроінтеграції Україні необхідно знижувати залежність від зовнішніх запозичень, збільшуючи частку внутрішніх фінансових ресурсів. Це дозволить знизити вплив коливань зовнішніх ринків та підвищити фіскальну незалежність. Крім того, важливо вдосконалювати боргову політику, що включає оптимізацію боргових зобов'язань, розумне планування виплат і зменшення боргового навантаження на майбутні покоління.

Посилення економічного зростання за допомогою реформ та інвестиційних проєктів сприятиме збільшенню бюджетних доходів, що, в свою чергу, дозволить зменшити залежність від запозичень. Зміцнення фінансової стабільності стане можливим за умови виконання критеріїв Маастрихтських угод, зокрема обмеження рівня боргу та дефіциту бюджету. Це вимагатиме чіткої та ефективної фіскальної політики, яка відповідає європейським стандартам.

Загалом, для забезпечення фіскальної стійкості та зміцнення економіки в умовах євроінтеграції, Україні необхідно збалансувати зовнішні і внутрішні фінансові зобов'язання, враховуючи не тільки поточні економічні виклики, а й можливості для довгострокового розвитку.

Аналіз виконання державного бюджету України за період 2009–2024 років показує важливі тенденції щодо доходів, видатків, кредитування та дефіциту бюджету, а також їх взаємозв'язок із загальною економічною ситуацією в країні.

Протягом цього періоду спостерігається значне коливання в розмірах дефіциту бюджету. Починаючи з 2009 року, де дефіцит становив 3,89% від ВВП, він мав тенденцію до зростання, досягнувши піку в 2023 році на рівні 20,39%. Така динаміка є свідченням високих фіскальних потреб, які, зокрема, були зумовлені кризовими явищами, пандемією COVID-19, а також масштабними економічними та політичними викликами.

Загальна сума доходів бюджету зростала протягом досліджуваного періоду, від 209,7 млрд грн у 2009 році до прогнозованих 3,12 трлн грн у 2024 році.

Однак темпи зростання доходів не завжди були в змозі компенсувати швидше зростання видатків, що призводило до дефіциту бюджету, навіть попри значне збільшення доходів. Зокрема, після 2013 року, доходи зросли значно, проте це не зупинило зростання дефіциту, що стало важливою ознакою економічних труднощів.

Видатки державного бюджету також зростали впродовж цього періоду, причому частка видатків у ВВП досягала найбільших значень у 2022 році (52,12%) та 2023 році (61,4%). Це свідчить про те, що уряд змушений був значно збільшити витрати на підтримку економіки, соціальні програми, а також на військові потреби в умовах війни. За таких умов дефіцит бюджету зростав через необхідність залучення додаткових ресурсів, у тому числі за рахунок міжнародної допомоги та кредитування (Табл. 2).

Збільшення кредитування на фоні зростання дефіциту бюджету відображає потребу в залученні фінансових ресурсів для покриття бюджетного дефіциту. Показники по кредитуванню також мали пікові значення в роки кризи, що вказує на зростаючі фінансові потреби держави для забезпечення стабільності.

Таким чином, невідповідність між доходами та видатками, зокрема в кризові роки, спричиняла постійне збільшення дефіциту бюджету, що є великим викликом для державних фінансів. У таких умовах важливою задачею є удосконалення механізмів бюджетного планування та управління фінансами, а також пошук шляхів для стабілізації державних фінансів і зменшення залежності від зовнішніх запозичень.

У перспективі, для зменшення боргового навантаження та стабілізації фінансової ситуації в Україні, важливо зберігати контроль над зростанням видатків, підвищувати доходи через стимулювання економічного зростання та оптимізацію витрат, а також зменшувати залежність від зовнішнього кредитування.

Інфляція в Україні за період з 2009 по 2024 рік відображає серйозні економічні та фінансові виклики, пов'язані з кризами, економічною нестабільністю та геополітичними змінами. Зазначений період включає як важкі кризові роки, так і відносно стабільні етапи, однак загальна тенденція до коливань інфляції показує серйозні економічні труднощі.

Індекс інфляції в Україні за 2009–2014 роки демонструє значні коливання. У 2009 році інфляція склала 112,3%, що відображає кризові наслідки глобальної фінансової кризи. В 2010 році інфляція знизилася до 109,1%, але залишалася високою, з огляду на економічні труднощі та необхідність відновлення економіки. У 2011 році відбулося зниження інфляції до 104,6%, але в наступні роки знову спостерігається її зростання. У 2014 році інфляція значно збільшилася до 124,9% через еко-

Таблиця 2 – Виконання державного бюджету України (млн грн)

Рік	Доходи (млн грн)	% ВВП	Видатки (млн грн)	% ВВП	Кредитування (млн грн)	% ВВП	Дефіцит бюджету (млн грн)	% ВВП
2009	209 700,3	22,96	242 437,2	26,54	2 780,3	0,30	-35 517,2	-3,89%
2010	240 615,2	22,23	303 588,7	28,04	1 292,0	0,12	-64 265,5	-5,94%
2011	314 616,9	23,90	333 459,5	25,33	4 715,0	0,36	-23 557,6	-1,79%
2012	346 054,0	24,56	395 681,5	28,08	3 817,7	0,27	-53 445,2	-3,79%
2013	339 180,3	23,31	403 403,2	27,73	484,7	0,03	-64 707,6	-4,45%
2014	357 084,2	22,79	430 217,8	27,46	4 919,3	0,31	-78 052,8	-4,98%
2015	534 694,8	27,01	576 911,4	29,14	2 950,9	0,15	-45 167,5	-2,28%
2016	616 274,8	25,86	684 743,4	28,73	1 661,6	0,07	-70 130,2	-2,94%
2017	793 265,0	26,59	839 243,7	28,13	1 870,9	0,06	-47 849,6	-1,60%
2018	928 108,3	26,08	985 842,0	27,70	1 514,3	0,04	-59 247,9	-1,66%
2019	998 278,9	25,12	1 072 891,5	26,99	3 437,0	0,09	-78 049,5	-1,96%
2020	1 076 016,7	25,66	1 288 016,7	30,71	5 096,1	0,12	-217 096,1	-5,18%
2021	1 296 852,9	23,75	1 490 258,9	27,30	4 531,4	0,08	-197 937,4	-3,63%
2022	1 787 395,6	34,43	2 705 423,3	52,12	-3 326,0	-0,06	-914 701,7	-17,62%
2023	2 671 998,0	40,87	4 014 418,1	61,40	-9 309,5	-0,14	-1 333 110,7	-20,39%
2024	3 122 713,4	–	4 486 682,7	–	-5 469,3	–	-1 358 500,1	–

Джерело: [14]

номічні й політичні потрясіння, що супроводжувалися кризовою ситуацією в країні.

Після різкого зростання інфляції в 2014 році, 2015 рік став роком, коли спостерігалось певне стабілізування економічної ситуації. Індекс інфляції в 2015 році знизився до 112,4%, що свідчить про початок відновлення, але інфляція залишалася високою через важкий економічний стан. У наступні роки інфляція знову стабілізується, досягаючи 104,1% в 2019 році. Це вказує на поступову стабілізацію економіки після періоду глибокої кризи, хоча рівень інфляції залишався вищим за бажані параметри.

Пандемія COVID-19, глобальні економічні коливання та політичні фактори призвели до нового зростання інфляції. У 2020 році вона досягла 105%, а у 2021 році зросла до 110%. В 2022 році, на фоні війни та економічної нестабільності, інфляція зросла до рекордних 126,6%, що відображає серйозні фінансові труднощі, спричинені значними витратами на оборону та соціальні програми.

У 2023 році інфляція знизилася до 105,1%, що свідчить про певну стабільність економіки після інтенсивних кризових періодів. Прогноз на 2024 рік показує, що інфляція знову збільшиться до 112%, що вказує на складнощі з відновленням економічної стабільності на фоні політичних та економічних викликів (Рис. 2).

Загалом, інфляція в Україні за цей період була тісно пов'язана з економічними кризами, політичними потрясіннями, а також зовнішніми та внутрішніми викликами, що призводили до коливань у рівнях інфляції. Високі рівні інфляції в кризові роки є наслідком необхідності фінансування дефіциту бюджету, а також зростання витрат на стабілізацію економічної ситуації. У той же час, зни-

ження інфляції після кризових років свідчить про спроби стабілізації економіки, хоча повна стабільність залишалася досягнутою лише частково.

В Україні, з огляду на тривалі економічні кризи та високі рівні інфляції, забезпечення фіскальної стійкості є ключовим для інтеграції в європейську економічну систему. Євроінтеграційні процеси вимагають від країни гармонізації фінансової політики, вдосконалення податкової системи, підвищення ефективності державних витрат і зменшення дефіциту бюджету. Оскільки фіскальна стійкість є основою макроекономічної стабільності, вона безпосередньо впливає на здатність України підтримувати економічне зростання, залучати інвестиції та реалізовувати реформи у рамках європейських стандартів [17].

Для досягнення фіскальної стійкості в умовах Євроінтеграції Україні необхідно впроваджувати ефективні фіскальні стратегії, спрямовані на скорочення бюджетного дефіциту, стабілізацію державного боргу та стимулювання економічного зростання. У цьому контексті важливо оптимізувати державні витрати та реорганізувати систему податків для забезпечення більшого надходження до бюджету. Крім того, Україні необхідно активно працювати над зниженням рівня державного боргу, що включає пошук нових джерел фінансування з вигідними умовами, а також проведення реструктуризації боргу в разі потреби. Одночасно необхідно створювати умови для сталого економічного зростання, що передбачає розвиток інфраструктури, підтримку інноваційних секторів та залучення іноземних інвестицій. Усе це дозволить Україні досягти фіскальної стійкості, що є ключовим для успішної інтеграції в європейську економічну систему.

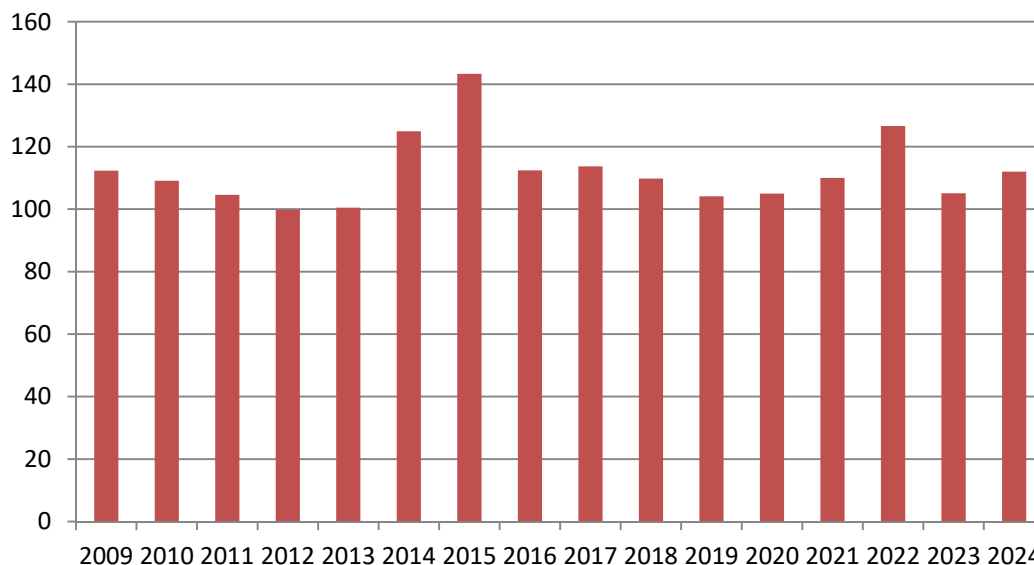

Рисунок 2 – Індекс інфляції України за 2009–2024 рр.

Джерело: [14]

Висновки. Середньострокове бюджетне планування (СБП) є важливим інструментом для забезпечення фіскальної стійкості та ефективного використання державних ресурсів в Україні. Це дозволяє узгоджувати стратегічні цілі з бюджетними можливостями, підвищуючи передбачуваність і стабільність бюджетної політики. Відновлення СБП на державному рівні в Україні в 2023 році, разом з затвердженням бюджетної декларації на 2025–2027 роки, свідчить про прагнення уряду до системного підходу в управлінні фінансами. Активна підготовка місцевих бюджетів і участь фахівців у навчальних сесіях підкреслюють важливість підвищення кваліфікації в цій сфері. Однак, основними викликами для впровадження СБП є необхідність зміни бюджетної культури, підвищення кваліфікації державних службовців та забезпечення належного моніторингу виконання бюджетних програм, що вимагає системного реформування та адаптації міжнародних практик.

Аналіз динаміки державного боргу України показує значне зростання боргових зобов'язань, що створює ризики для фіскальної стійкості. Зовнішній борг традиційно перевищує внутрішній, що підкреслює залежність України від міжнародних кредиторів. Протягом 2009–2024 років

спостерігається значне коливання дефіциту бюджету, який досяг піку у 2023 році, що свідчить про високі фіскальні потреби, зумовлені кризовими явищами, пандемією та військовими діями. Інфляція в Україні за цей період демонструє серйозні економічні виклики, пов'язані з кризами та політичними потрясіннями. Високі рівні інфляції в кризові роки є наслідком необхідності фінансування дефіциту бюджету та зростання витрат на стабілізацію економічної ситуації.

Впровадження СБП відкриває нові можливості для європейської інтеграції України, оскільки відповідає вимогам ЄС щодо фіскальної дисципліни та прозорості бюджетного процесу. Це дозволить Україні ефективніше управляти фінансовими ресурсами та сприяти стабільному розвитку. Для забезпечення фіскальної стійкості Україні необхідно знижувати залежність від зовнішніх запозичень, оптимізувати державні витрати, підвищувати доходи через економічне зростання та впроваджувати ефективні фіскальні стратегії.

Загалом, успішна реалізація середньострокового бюджетного планування та фіскальної політики є критично важливою для стабільності економіки України, її інтеграції в європейську економічну систему та забезпечення сталого розвитку в умовах сучасних викликів.

Список використаних джерел:

- Kidalov, S., Vitiv, V., Golovko, L., & Ladychenko, V. (2020). Legal Regulation of Waste Management in Ukraine on the Way to European Integration. *European Journal of Sustainable Development*, No. 9(2), Pp. 422–430. DOI: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2020.v9n2p422>
- Сундук Т.Ф., Калита О.В. Індикатори фінансового ринку в контексті євроінтеграції. *Економіка. Фінанси. Право*. 2022. № 11. С. 9–14.
- Antenbrink, F. The (potential) contribution of the European Union's fiscal architecture to financial stability. *Journal of European Integration*, 2023. No. 45(1), Pp. 203–221. DOI: <https://doi.org/10.1080/07036337.2022.2154763>

4. Saidi, H.; Rachdi, H.; Hakimi, A.; Alnabulsi, K. (2025). Do Financial Market Openness and Stock Market Returns Drive Economic Growth in GCC Countries? New Investigation from Panel Structural Breaks. *IJFS, MDPI*, Vol. 13(1), Pp. 1–18. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijfs13010040>
5. Panagiotis Liargovas & Vasilis Pilichos. Is EU Fiscal Governance Effective? A Case Study for the Period 1999–2019. *Economies, MDPI*, 2022. Vol. 10(8), Pp. 1–17. DOI: <https://doi.org/10.3390/economies10080187>
6. Figueira, Filipa & Espinoza, Raphael. Bargaining the Euro: Making an EU Fiscal Union Politically Acceptable, *European Review*, Cambridge University Press, 2023. Vol. 31(3), Pp. 252–272. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1062798723000030>
7. Glebocki Keefe, H., Hepp, R. The effects of European fiscal discipline measures on current account balances. *Int Econ Econ Policy*. 2024. No. 21, Pp. 251–283. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10368-024-00587-y>
8. Figueira F, Espinoza R. Bargaining the Euro: Making an EU Fiscal Union Politically Acceptable. *European Review*. 2023. Vol. 31(3), Pp. 252–272. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1062798723000030>
9. Borzenko, Olena, and Hlazona Anna. Stabilization mechanisms of EU monetary policy in the context of interaction with the financial sphere of Ukraine. *Journal of European Economy*, 2024. Vol. 23, No. 3, Pp. 395–418. DOI: <https://doi.org/10.35774/jee2024.03.395>
10. Shnyrkov, Oleksandr, and Chugaiev Oleksii. Economic integration of Ukraine: context of the russian-Ukrainian war. *Journal of European Economy*, 2023. Vol. 22, No. 1, Pp. 48–69. DOI: <https://doi.org/10.35774/jee2023.01.048>
11. Borovyk, A., Golovach, O., & Makharynets, D. (2024). Legal regulation of economic offences in the context of european integration processes in Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*, 10(4), pp. 115–124. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2024-10-4-115-124>
12. Kharazishvili, Y., Kwilinski, A., Dzwigol, H., & Liashenko, V. Strategic European Integration Scenarios of Ukrainian and Polish Research. Education and Innovation Spaces. *Virtual Economics*, 2021. No. 4(2), Pp. 7–40. DOI: [https://doi.org/10.34021/ve.2021.04.02\(1\)](https://doi.org/10.34021/ve.2021.04.02(1))
13. Міністерство фінансів впровадило в дослідну експлуатацію ІАС «LOGICA». URL: https://mof.gov.ua/uk/news/ministerstvo_fiansiv_vprovadilo_v_doslidnu_ekspluatatsiiu_iac_logica-2412
14. Міністерство фінансів. Дані та аналітика. URL: <https://mof.gov.ua/uk/dani-ta-analitika>
15. Програма підтримки економіки. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua>
16. Bouri, Elie and Gabauer, David and Gupta, Rangan and Kinatader, Harald (2023). Global geopolitical risk and inflation spillovers across European and North American economies. *Research in International Business and Finance*, Vol. 66. URL: <https://ssrn.com/abstract=4537753>
17. Tetiana Bogdan, Ukraine’s fiscal developments and needs for economic recovery, reconstruction and European integration, *wiiw Policy Notes* 88, The Vienna Institute for International Economic Studies, wiiw. 2024.

References:

1. Kidalov, S., Vitiv, V., Golovko, L., & Ladychenko, V. (2020). Legal Regulation of Waste Management in Ukraine on the Way to European Integration. *European Journal of Sustainable Development*, no. 9(2), pp. 422–430. DOI: <https://doi.org/10.14207/ejsd.2020.v9n2p422>
2. Sunduk, T. & Kalyta, O. (2022). Indykatory finansovoho rynku v konteksti yevrointehratsii [Financial market indicators in the context of European integration]. *Economies. Finances. Law*, no 11, pp. 9–14. DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2022.11.2> (in Ukrainian)
3. Amtenbrink, F. (2023). The (potential) contribution of the European Union’s fiscal architecture to financial stability. *Journal of European Integration*, no. 45(1), pp. 203–221. DOI: <https://doi.org/10.1080/07036337.2022.2154763>
4. Saidi, H.; Rachdi, H.; Hakimi, A.; Alnabulsi, K. (2025). Do Financial Market Openness and Stock Market Returns Drive Economic Growth in GCC Countries? New Investigation from Panel Structural Breaks. *IJFS, MDPI*, vol. 13(1), pp. 1–18. DOI: <https://doi.org/10.3390/ijfs13010040>
5. Panagiotis Liargovas & Vasilis Pilichos. (2022). Is EU Fiscal Governance Effective? A Case Study for the Period 1999–2019. *Economies, MDPI*, vol. 10(8), pp. 1–17. DOI: <https://doi.org/10.3390/economies10080187>
6. Figueira, Filipa & Espinoza, Raphael. (2023). Bargaining the Euro: Making an EU Fiscal Union Politically Acceptable, *European Review*, Cambridge University Press, vol. 31(3), pp. 252–272. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1062798723000030>
7. Glebocki Keefe, H., Hepp, R. (2024). The effects of European fiscal discipline measures on current account balances. *Int Econ Econ Policy* 21, pp. 251–283. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10368-024-00587-y>
8. Figueira F, Espinoza R. (2023). Bargaining the Euro: Making an EU Fiscal Union Politically Acceptable. *European Review*, Cambridge University Press, vol. 31(3), pp. 252–272. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1062798723000030>
9. Borzenko, Olena, and Anna Hlazona. (2024). Stabilization mechanisms of EU monetary policy in the context of interaction with the financial sphere of Ukraine. *Journal of European Economy*, vol. 23, no. 3, pp. 395–418. DOI: <https://doi.org/10.35774/jee2024.03.395>
10. Shnyrkov, Oleksandr, and Oleksii Chugaiev. Economic integration of Ukraine: context of the russian-Ukrainian war. (2023) *Journal of European Economy*, vol. 22, no. 1, pp. 48–69. DOI: <https://doi.org/10.35774/jee2023.01.048> (in Ukrainian)
11. Borovyk, A., Golovach, O., & Makharynets, D. (2024). Legal regulation of economic offences in the context of european integration processes in Ukraine. *Baltic Journal of Economic Studies*, no. 10(4), pp. 115–124. DOI: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2024-10-4-115-124>

12. Kharazishvili, Y., Kwilinski, A., Dzwigol, H., & Liashenko, V. (2021). Strategic European Integration Scenarios of Ukrainian and Polish Research. Education and Innovation Spaces. *Virtual Economics*, no. 4(2), pp. 7–40. DOI: [https://doi.org/10.34021/ve.2021.04.02\(1\)](https://doi.org/10.34021/ve.2021.04.02(1))
13. Ministerstvo finansiv vprovadylo v doslidnu ekspluatatsiiu IAC "LOGICA" [The Ministry of Finance has put into trial operation]. Available at: https://mof.gov.ua/uk/news/ministerstvo_f finansiv_vprovadilo_v_doslidnu_ekspluatatsiiu_iac_logica-2412 (in Ukrainian)
14. Ministerstvo finansiv. Dani ta analityka. [The Ministry of Finance. Data and analytics]. Available at: <https://mof.gov.ua/uk/dani-ta-analitika> (in Ukrainian)
15. Ukraine Facility 2024–2027. Prohrama pidtrymky ekonomiky [Economic Support Program]. Available at: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua> (in Ukrainian).
16. Bouri, Elie and Gabauer, David and Gupta, Rangan and Kinateder, Harald (2023). Global geopolitical risk and inflation spillovers across European and North American economies. *Research in International Business and Finance*, Vol. 66, 102048, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=4537753>
17. Tetiana Bogdan, (2024). Ukraine's fiscal developments and needs for economic recovery, reconstruction and European integration, *wiiw Policy Notes* 88, The Vienna Institute for International Economic Studies, wiiw.

Стаття надійшла до редакції 11.04.2025